

Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

**80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

*“Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем харчування людства
у ХХІ столітті”*

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

39. Причини демографічної кризи в Україні

Інна Щербатюк, Олександр Казаков

Національний університет харчових технологій

Вступ: Наявна демографічна ситуація в Україні викликає занепокоєння, адже за період 1991 – 2012 рр. чисельність населення скоротилася на 6,3 млн осіб. Зазначені тенденції створюють реальні загрози національній, а також економічній безпеці країни та призводять до дефіциту трудових ресурсів, зменшення обсягів ВВП країни, негативно впливають на ринок праці, що є проявом демографічної кризи.

Мета: Метою даного дослідження є виявлення основних причин демографічної кризи та аналіз їх впливу на ринок праці.

Матеріали й методи: Проблематику сутності соціально-економічної демографічної кризи, її причин і наслідків опрацьовували науковці Е. Лібанова, В. Онікієнко, С. Пирожков, І. Прибиткова, В. Тешенко, Бойченко та ін. Разом з тим питанням комплексної оцінки основних причин демографічної кризи та основних причин її виникнення в сучасних умовах приділено недостатньо уваги.

Результати: Аналізуючи основні демографічні показники України за 2007 – 2011 рр., можна відмітити позитивну тенденцію – збільшення кількості народжених у 2011 р. порівняно з 2007 р. на 29,9 тис. осіб.

Негативною тенденцією є зменшення чисельності наявного населення [2]. Так, у 2012 р. чисельність наявного населення зменшилася порівняно з 2007 р. на 1192,7 тис. осіб, або на 2,5 %. Показник природного приросту населення мав за 2007 – 2012 рр. негативне значення. Так, у 2008 р. порівняно з 2007 р. внаслідок процесу депопуляції природне скорочення населення склало 38,5 тис. осіб – кількість померлих перевищувала кількість народжуваних. У 2011 р. чисельність померлих була більшою за чисельність народжених у 1,32 рази, хоча цей показник і залишається дуже високим для України, але порівняно із 2007 р. він зменшився на 0,29 раз [1, с. 328-336].

Зазначені тенденції депопуляції істотно зменшують кількісні показники майбутнього трудового потенціалу, а це призводить до дефіциту трудових ресурсів. Ураховуючи постійне зростання попиту на висококваліфікованих працівників, існує загроза подальшого погіршення економічної ситуації в Україні. Це може спричинити падіння життєвого рівня населення.

На думку провідних українських учених Е. Лібанової, С. Пирожкова, одним із головних компонентів демографічної кризи в Україні є зменшення народжуваності, що зберігається впродовж тривалого періоду [4]. На це явище впливають два типи факторів – прямі та опосередковані. До прямих належать такі:

1. Шлюбний фактор [3]. Поступово зменшується кількість зареєстрованих шлюбів, в основному через популярність цивільних шлюбів, а також це зумовлено цілою низкою обставин: падіння життєвого рівня населення, погіршення житлово-побутових умов, безробіття і низький рівень заробітної плати. Безумовно, процес зменшення кількості шлюбних пар і значна кількість розлучень не сприяють підвищенню народжуваності.

2. Поширеність абортів. Так, щорічно офіційна статистика України реєструє близько одного мільйона абортів, фіксується 145 абортів на 100 пологів (для порівняння, наприклад, у країнах Західної Європи в середньому 10 – 15 абортів на 100 пологів) [2, с. 36].

3. Рівень безпліддя. Вважається, що в Україні кожна п'ята подружня пара безплідна, що негативно відображається на кількості населення.

До непрямих або опосередкованих факторів належать:

1. Низький рівень життя та заробітної плати, що призвели до погіршення добробуту значної частини населення та обтяжливості утримання більш ніж однієї дитини в родині, що істотно впливає на відтворювальні процеси.

2. Житлово-побутові умови. В Україні майже третина громадян проживає в непридатних для цього приміщеннях, гуртожитках, застарілих будівлях або орендованих квартирах, що суттєво впливає на бажання людей мати та виховувати дітей в таких умовах.

В Україні ж відбувається погіршення як кількісних демографічних показників, так і якісних: катастрофічно погіршується здоров'я населення, зростає смертність, зменшується тривалість життя. Отже, наступним, але не менш важливим компонентом демографічної кризи є криза здоров'я, а воно, як відомо, є головною якістю населення.

Ще однією з основних проблем сучасної України є істотне відставання від розвинутих європейських країн за показником середньої очікуваної тривалості життя.

Вирішенню цих проблем сприятиме реалізація системи таких заходів:

1. Підвищення рівня і якості життя населення.
2. Нормалізація ситуації на ринку праці, зокрема зростання рівня трудових доходів і підвищення стабільності зайнятості населення, створення нових робочих місць.

3. Поліпшення стану здоров'я населення, а також профілактика та зниження кількості професійних захворювань, стимулювання здорового способу життя.

4. Створення сприятливих матеріальних і соціальних умов для народження і виховання дітей.

Література

1. *Осауленка О.Г.* Статистичний щорічник України за 2011 р. - К.: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 558 с.

2. *Заюков І.* Компоненти сучасної демографічної кризи в Україні та їх вплив на трудовий потенціал / І. Заюков // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 4. – С. 41–46.

3. *Курило І. О.* Народжуваність в Україні: аналіз детермінант та статистична оцінка ефектів пронаталістичних заходів / І. О. Курило, Н. О. Рингач // Статистика України. – 2007. – № 4. – С. 80–89.

4. *Лібанова Е.* Оцінка демографічної політики за допомогою поздовжніх і поперечних показників народжуваності / Е. Лібанова, П. Шевчук // Україна: аспекти праці. – 2008. – №2. С. 25–31.